

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 28. јануар 2022.

Урош Лајовиц
Харијет Крејх, виолончело

Волфганг Амадеус Моцарт
Дон Ђовани, увертира

Трајање: 7 минута

Јозеф Хајдн
Концерт за виолончело и оркестар бр. 1 у Це-дуру

Moderato
Adagio
Allegro moderato

Трајање: 23 минута

Лудвиг ван Бетовен
Симфонија бр. 4 оп. 60 у Бе-дуру

Adagio - Allegro vivace
Adagio
Scherzo – trio: Allegro vivace
Allegro ma non troppo

Трајање: око 35 минута

Опера **Дон Ђовани** једно је од најуспелијих остварења **Волфганга Амадеуса Моцарта** (1756-1791) у овом жанру. Музика за дело, конципирано у два чина, написана је на италијански либрето Лоренца да Понтеа. Моцарт и Да Понте су се, приликом друге заједничке сарадње одлучили за познату и омиљену причу о неустрашивом и дрском заводнику, легендарном шпанском племићу Дон Жуану. Либрето је класификован као *dramma giocoso*, што је указивало на мешавину комичне и озбиљне радње, док је Моцарт у свом каталогу дело означио као *опера буфо*. Моцарт је са компоновањем почео у пролеће 1787. године, радио са прекидима до краја лета, а у Праг је дошао на јесен, са незавршеном партитуром. Поједине нумере написао је током проба за премијерно извођење, у једном даху, а увертиру ноћ уочи премијере. Опера је са великим успехом изведена у октобру 1787. године у Прагу. Већ 1789. године, *Дон Ђовани* је певан у Мајнцу на немачком, 1797. у Санкт Петербургу на руском, у Паризу 1805. на француском, а 1817. године у Лондону на енглеском, и тако веома брзо постао познат у целом оперском свету.

Дон Ђовани је у историји музике остао забележен као истинско ремек-дело, а музиколози га и данас карактеришу као једно од највреднијих остварења из овог жанра уопште. Мрачна атмосфера увода увертире подцртана је темом коју ће у даљем оперском току донети Комендаторе. Као контраст, следи сонатни алегро са типичном Моцартовом енергијом, а ефекти *forte-piano* представљају тандем Дон Ђованија и Лепорела, који директно наговештавају весели тон првог чина. На тај начин је композитор јасно ставио до знања да се увертира сматра неодвојивим делом драме.

Концерт за виолончело и оркестар бр. 1 у Це-дуру Јозефа Хајдна (1732-1809) највероватније је настао у периоду између 1761. и 1765. године. Хајдн га је посветио свом дугогодишњем пријатељу Јозефу Вајглу, који је у то време био први виолончелиста оркестра Принца Николауса Естерхазија. Дело је сматрано изгубљеним све до 1961. године, када је музиколог Олджих Пулкерт у Прашком националном музеју открио копију партитуре. Иако је испрва постојала сумња у аутентичност композиције, данас је опште прихваћена процена стручњака који су утврдили да Хајдн јесте аутор партитуре.

Концерт припада раној композиторовој стваралачкој фази (настао је у време када и Симфоније бр. 6, 7 и 8), али је у њему већ очигледна Хајднова композициона вештина. Деоница соло виолончела је идиоматска, а виртуозност солисте долази до изражаја већ при његовом првом наступу. Дело прати форму риторнела барокног концерта, као и структуру сонатног *Allegro*. Баш као и у барокном *concerto grosso*, пратећи ансамбл је мали и састоји се од гудачких инструмената, две обое и две хорне.

За разлику од Концерта за виолончело и оркестар бр. 2, сва три става Концерта у Це-дуру написана су у сонатној форми, што га више повезује са Хајдновим виолинским концертима, нарочито са трећим.

Колико је данас познато, Концерт за виолончело и оркестар у Це-дуру је премијерно изведен 19. маја 1962. године. Солиста је био Милош Садло, а оркестром Чехословачког радија дириговао је Сер Чарлс Макерас. Ова композиција је убрзо постала једно од централних дела на репертоару намењеном виолончелу, а извео га је и снимиио велики број светски познатих солиста међу којима су Жаклин Дипре, Јо Јо Ма и Мстислав Ростропович.

Симфонија бр. 4 у Бе-дуру Лудвига ван Бетовена (1770-1827), настала је 1806. године, у време када се аутор повукао у летњиковац великог композиторовог поштоваоца, Принца Карла фон Лихновског, како би несметано радио на својој музици. Посвећена је рођаку Лихновског, грофу Францу фон Оперсдорфу који је, одушевљен Бетовеновом Другом симфонијом, од уметника поручио ново симфонијско дело. Симфонија бр. 4 премијерно је изведена 1807. године, заједно са увертиром *Кориолан* и Четвртим клавирским концертом, на приватном концерту у кући Принца Франца Јозефа фон Лобковица.

Четврта симфонија настала је у време када је Бетовен радио на Четвртом клавирском концерту, Концерту за виолину и Петој симфонији. Музиколози неретко истичу да је Четврта симфонија за аутора представљала неку врсту предаха од унутрашњих борби и напорног рада на Петој. Ипак, после увида у свега неколико почетних страница партитуре Симфоније бр. 4, постаје потпуно јасно да је она више пандан него антитеза Симфонији бр. 5.

Након мрачног, молског увода првог става, следи *Allegro vivace* који доноси пуно активности и неочекиваних динамичких контраста. Након мелодичног лаганог става следи

бриљантно финале, енергично и уз обиље контраста, који по свом духу и хумору асоцирају на врхунска остварења Бетовеновог великог претходника Јозефа Хајдна.

Даница Максимовић